

Remiss om förslag till nationell förteckning över invasiva främmande arter, dnr KN2023/03476

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Blekinge ser positivt på Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens förslag till nationell förteckning över invasiva främmande arter. Generellt sett är det väl genomtänkta förslag med relevanta arter. Många av dessa, framför allt de landlevande, har stor spridning och innebär en stor negativ påverkan på ekosystemen i Blekinge län.

För länsstyrelsen innebär förslaget ökade arbetsinsatser framför allt med avseende på:

- tillsyn
- bekämpning och uppföljning
- informationsspridning och rådgivning
- återställandeåtgärder
- bevakning och inventering

Enligt förslaget tilldelas länsstyrelsen ett omfattande ansvar inom många olika delar av arbetet med invasiva främmande arter och tilldelade resurser bör stå i proportion till detta. Vi ser även ett ökat behov av vägledning och samordning från Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten, vilket kräver ökade resurser.

Länsstyrelsen i Blekinge *tillstyrker* de föreslagna arterna. Vi ser dock att det finns flera invasiva arter i Blekinge som redan idag har stor påverkan på länets ekosystem. Därför ser vi ett stort behov att snarast utreda och reglera ytterligare arter. Se mer om detta under respektive myndighets förslag till nationell förteckning, (del 2 och 3) i yttrandet.

Länsstyrelsen i Blekinge håller med om att de förbud som gäller för EU-arterna ska gälla även för de nationella arter som pekas ut, men anser att undantag och anpassningar behöver justeras för ett antal arter. Kotula bör inte omfattas av utrotningsåtgärder, utan i stället hanteringsåtgärder, eftersom den redan är omöjlig att utrota i Blekinge och andra delar av Sverige. Regleringen av spärroxbär bör även gälla för Blekinge län och andra delar av fastlandet, eftersom

2024-08-26

den redan finns där och sprids med fåglar som rör sig mellan fastlandet och de utpekade öarna Öland och Gotland.

Det är angeläget att framtagandet av hanteringsåtgärder enligt 38–42 §§ prioriteras så att de kommer på plats snarast efter att lagen träder i kraft. Hanteringsåtgärder är avgörande för att arbetet med att bekämpa och kontrollera arterna snabbt ska komma i gång. Hanteringsåtgärderna bör klargöra hur kontrollen av arterna ska ske och tydliggöra ansvarsfördelning och ekonomiskt ansvar för bekämpningsinsatser samt nödvändiga försiktighetsåtgärder. Det är av största vikt att hanteringsåtgärderna tydliggör prioriteringar samt nationella och regionala anpassningar.

För vissa arter (parkslide, jätteslide, hybridslide, blomsterlupin) är det viktigaste att få stopp på den spridning som sker genom exploateringsåtgärder såsom utbyggnad av el, vatten, avlopp, bredband, byggnation samt åtgärder och utbyggnad av infrastruktur med mera. Dessa åtgärder som utförs av verksamhetsutövare, företag, kommuner men även privatpersoner står idag för den största delen av spridningen. Det finns ett stort behov av riktlinjer för försiktighetsåtgärder och bestämmelser som hanterar spårbarhet av massor, rengöring av maskiner samt avfallshantering av invasiva massor och växtmaterial. Olika branscher som bygg, trädgård, markentreprenad jord- och skogsbruk behöver ta ett större ansvar för att minska spridningen av invasiva arter. Vidare behövs det en större beredskap för att kunna ta hand om jordmassor som är smittade av invasiva arter, det behövs förbränningsstationer för jord (saknas i Blekinge) och deponier för jordmassor som innehåller till exempel jättesliden.

Del 1- Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens förslag till nationell förteckning samt tillhörande författningsändringar

Allmänna synpunkter

De föreslagna ändringarna av 31 och 42 §§ i förordning (2018:1939) om invasiva främmande arter, tycks avse att förtydliga fastighetsägares, nyttjanderättsinnehavares eller andra med rådighet över fastigheters ansvar att utföra åtgärder mot reglerade arter som finns på fastigheten. Vi ser dock att förslaget kan tolkas

2024-08-26

som att det krävs ett beslut om bekämpnings- eller hanteringsåtgärder från länsstyrelsen för fastigheten i fråga. Länsstyrelsen anser att förordningen bör förtydligas så att det framgår att fastighetsägare eller andra med rådighet över en fastighet ansvarar för att vidta åtgärder mot reglerade arter även utan beslut riktat mot just deras fastighet.

Länsstyrelsen föreslår en ändring i 2 kap. 8 § miljötillsynsförordningen (2011:13) på så sätt att kommunerna ska ta ett större ansvar för tillsyn av invasiva arter gällande de verksamheter där kommunerna redan idag utövar tillsyn och där verksamheterna berörs av invasiva arter. Dessa verksamheter är viktiga och bör prioriteras för tillsyn av invasiva arter eftersom de ofta berör flytt av jordmassor och hantering av invasivt växtavfall. Samtidigt är detta verksamheter som Länsstyrelsen inte har kännedom om eller besöker i andra sammanhang. Denna ändring i ansvarsfördelning skulle effektivisera tillsynen av invasiva arter och möjliggöra snabba åtgärder för att hindra spridning. Länsstyrelsens tillsyn är idag mycket begränsad beroende på begränsade resurser. Länsstyrelsen Blekinge har i flera år fört en dialog med länets kommuner om att delegera detta tillsynsansvar till kommunerna. Kommunens handläggare är positiva men kommunledningen har inte tillstyrkt förslaget att ta över delar av tillsynen.

Idag utgör miljöbalkens bestämmelser gällande strandskydd (7 kap. MB) och anmälan om vattenverksamhet (11 kap. MB) ett hinder för att utföra snabba bekämpningsåtgärder. Detta gäller för vattenlevande invasiva arter (sjögull och vattenpest) men också för landlevande invasiva arter som växer i kantzoner till vatten (parkslide, vresros med flera). Dispensprövningar enligt 7 kap. och anmälningsplikt enligt 11 kap. miljöbalken för att få lägga ut markduk eller ramar i eller i anslutning till vatten drar oftast ut på tiden och förhindrar genomförandet av snabba bekämpningsåtgärder. Resurserna för att kunna prioritera prövning av ansökta dispenser eller andra prövningar enligt miljöbalken är begränsade på länsstyrelserna. Som följd uteblir eller försenas viktiga bekämpningsåtgärder som hade kunnat förhindra ytterligare spridning. Ett klagande om det behövs strandskyddsdispens eller tillstånd till vattenverksamhet i samband med bekämpning av invasiva arter som omfattas av EU-förteckningen eller den nationella förteckningen behöver utredas och presenteras. Som det är idag motsäger dessa nämnda lagstiftningar varandra och fördröjer bekämpningsåtgärder.

2024-08-26

Länsstyrelsen anser inte att det finns ett befintligt nationellt övervakningssystem som fungerar på regional nivå för invasiva arter och önskar lyfta behovet av resurser för att ta fram och driva regionala övervakningsprogram för tidig upptäckt och möjlighet till snabba utrotningsåtgärder. Det behövs även ett väl fungerande nationellt system för uppföljning av utförda bekämpningsåtgärder på åtgärdsplatser. Detta för att möjliggöra långsiktig övervakning och åiterrapportering enligt artikel 24 i EU-förordningen.

Utröttningsåtgärder enligt den föreslagna nationella förteckningen kommer att ställa ökade krav på kommunernas avfallshantering både vad gäller kapacitet och vägledning. I Blekinge län kan vi se att hanteringen av invasivt avfall har brister. Den nationella förteckningen kommer att innebära ett ökat behov av avfallsanläggningar, samt vägledning och kontroll som säkerställer att det invasiva växtavfallet tas om hand på ett korrekt sätt. För få avfallsanläggningar och långa transporter innebär att det invasiva växtmaterialet riskerar att hamna på andra platser ute i naturen där de orsakar stor spridning. Länsstyrelsen Blekinge anser att växtkomposter och tippat avfall är en av de största spridningsorsakerna i länet. Risken är stor för att bristande hantering av den ökande mängden invasivt växtavfall orsakar ytterligare spridning i länet. Avfallsförordningen behöver uppdateras och förtydligas avseende de arter som tillkommer i den nationella förteckningen. Länsstyrelsen anser därför att det remitterade förslaget därmed behöver kompletteras med ytterligare förslag på lagändringar.

Länsstyrelsen anser att det behövs en större beredskap för att kunna ta hand om jordmassor som är smittade av invasiva arter. Det finns behov av fler förbränningsstationer för jord (saknas i Blekinge) och deponier för jordmassor som innehåller till exempel jättesliden. För att undvika ytterligare spridning av smittade massor bör det även ställas krav på spårning av jordmassor.

1.1 Lag om ändring i miljöbalken (1998:808)

Länsstyrelsen i Blekinge län tillstyrker förslaget om att 29 kap. 2 c § miljöbalken nu ska gälla även arter som kommer att omfattas av den nationella förteckningen. Länsstyrelsen anser dock att 29 kap. 2 c § miljöbalken bör justeras på så sätt att straffbestämmelsen ska omfatta oaktsamhetsbrott av normalgraden. Grov oaktsamhet leder i praktiken till att lagföring blir aktuell endast i undantagsfallen. Länsstyrelsen är medveten om föreslagna ändringar avseende 29

2024-08-26

kap. 2 c § miljöbalken inte avser just gradindelningen av brottet, men vill i sammanhanget ändå påpeka det nyss nämnda.

1.2 Förordning om ändring i förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter

7 a §: Ett förtydligande om att även hybrider omfattas av förbuden borde finnas med i paragrafen.

7 c §:m Hänvisningen till 7a § 2, 4-7 innebär att arter i kommersiellt lager får hållas, får transporteras, får förmedlas, säljas eller utbytas, under förutsättning att arten fanns hos innehavaren innan den infördes i förteckningen. Länsstyrelsen anser att det är otydligt kring vart arterna får säljas. Får de säljas inom landet? I så fall skjuter man över den förbjudna handlingen på köparen. Om försäljning ska tillåtas bör det ställas krav på upplysning om artens invasivitet och påverkan på miljön.

30 §: Det är otydligt huruvida länsstyrelsen ska ta beslut om utrotningsåtgärder i varje enskilt fall eller om beslut ska gälla utrotningsåtgärder i länet i stort. Länsstyrelsen tolkar detta som att länsstyrelsen ska ta beslut om utrotningsåtgärder i det enskilda fallet, exempelvis till en fastighetsägare. Om paragrafen i stället syftar till att Länsstyrelsen exempelvis ska ta beslut om utrotningsåtgärder mot en art i hela eller del av länet – en form av generell föreskrift – krävs bemyndigande, vilket vi inte ser att förslaget innehåller.

31 §: Länsstyrelsen önskar att det i förordningen förtydligas, så att det tydligt framgår att fastighetsägare, eller den med rådighet över en fastighet, ansvarar för att utföra åtgärder mot reglerade arter även utan att ett beslut om utrotningsåtgärd vidtas på en fastighet.

Så som den är formulerad i nuläget, tolkar Länsstyrelsen det som att fastighetsägare, eller den som har rådighet över en fastighet, ansvarar för invasiva arter som finns på fastigheten **endast** om Länsstyrelsen fattar ett beslut om det. Länsstyrelsen menar dock att fastighetsägare eller annan med rådighet över fastigheten har ansvar för de arter som finns på fastigheten oavsett om ett beslut om åtgärder fattas av Länsstyrelsen eller inte.

Det är även oklart om paragrafen även syftar på att utrotningsåtgärder ska omfatta exempelvis hela eller delar av länet, en form av

2024-08-26

föreskrift och behöver Länsstyrelsen bemyndigande för att fatta ett sådant beslut.

Länsstyrelsen önskar ett förtydligande om avsikten är att utrotningsåtgärder huvudsakligen ska beslutas med stöd av 30 – 31 §§ som ett led i att länsstyrelsen är ansvarig myndighet för dessa åtgärder, i stället för att länsstyrelsen som tillsynsmyndighet utövar tillsyn med stöd av 26 kap. 9 § MB samt EU-förordning 1143/2014.

36 a §: Länsstyrelsen bedömer att länsstyrelsen enbart kan besluta om detta i det enskilda fallet, exempelvis att länsstyrelsen själva eller en fastighetsägare inte ska vidta utrotningsåtgärder mot en art på en viss plats. Länsstyrelsen ser inte att förslaget innehåller ett bemyndigande.

42 §: Länsstyrelsen önskar att denna paragraf förtydligas. Länsstyrelsen bedömer att fastighetsägare, eller annan med rådighet, har ansvar för de arter som finns på fastigheten oavsett om ett beslut om åtgärder på fastigheten fattas av Länsstyrelsen eller inte. I de fall länsstyrelsen fattar ett beslut om åtgärder ska det framgå vem som är ansvarig att utföra och finansiera åtgärderna. Om paragrafen syftar till att hanteringsåtgärder ska omfatta exempelvis hela eller delar av länet, en form av föreskrift, behöver Länsstyrelsen bemyndigande för att fatta ett sådant beslut.

Länsstyrelsen föreslår ansvara för utrotningsåtgärder inom vatten som ingår i ett öppet vattensystem samt i vatten som inte tillhör en fastighet. Det är bra att Länsstyrelsen får mandat att genomföra åtgärder. Med detta ansvar bör komma en ökad finansiering med hänsyn till länets storlek och omfattningen av problemen med invasiva arter i vattensystemen.

Länsstyrelsen önskar ett förtydligande kring vad som menas med ”öppna vattensystem” och hur outrett, samfällt vatten ska hanteras. Det är resurskrävande och ibland omöjligt att utreda vilka de ansvariga vattenägarna är i ett samfällt outrett vatten. Detta är en resurskrävande utredning som kan dra ut på tiden, ska dessa outhärdade fastigheter falla under länsstyrelsens ansvar? Hur ska beslut om utrotningsåtgärder delges; räcker det med kungörelse i orts - och inrikestidningar samt på länsstyrelsens hemsida? Detta behöver förtydligas.

45 §: Det behövs ett förtydligande om vad länsstyrelsens ansvar för återställningsåtgärder innebär. Har länsstyrelsen återställnings-

2024-08-26

ansvar på de platser där länsstyrelsen utför bekämpningsåtgärder samt inom skyddade områden där länsstyrelsen förvaltar marken eller avses ett mer generellt ansvar som gäller återställning även på privat och kommunal mark?

Länsstyrelsen anser att den som utför bekämpningsåtgärder även ska ha ansvar för återställningsåtgärder om det behövs. Kommuner bör ha ett återställningsansvar på kommunal mark med möjlighet att överta länsstyrelsens rätt att besluta om återställningsåtgärder på andra platser inom kommunen om kommunen begär det. Det är ogenomförbart att länsstyrelsen ska ha ett generellt ansvar som omfattar privat och kommunalt ägd mark. Hur ska detta i så fall hanteras med hänsyn till statsstödsreglerna?

Länsstyrelsen ser också att länsstyrelserna behöver ytterligare resurser för att genomföra återställandeåtgärder, om fler sådana ska genomföras som en följd av den nationella förteckningen.

58 §: Paragrafen bör avslutas med att "Beslut enligt första och andra stycket ska gälla omedelbart, även om det överklagas."

Denna bestämmelse skulle dock kunna överföras till miljöbalken eftersom den rör tillsyn enligt miljöbalken, se exempelvis motsvarande skrivning i 26 kap. 13 b § MB för gränsöverskridande avfallstransporter.

Bilaga

Synpunkter på urval av arter och föreslagna bestämmelser om dessa finns i respektive avsnitt till Naturvårdsverkets respektive Havs- och Vattenmyndighetens förslag till nationell förteckning (Del 2 respektive Del 3 i detta remissvar).

3. Havs- och vattenmyndighetens och Naturvårdsverkets förslag om generella regleringar för arter på den nationella förteckningen

3.5: Till nödatgärder för arter som inte är reglerade men klassade som invasiva och nya för Sverige behöver riktade medel avsättas på nationella myndigheter, som kan användas för snabb hantering.

3.7: Länsstyrelsen anser att det i dag inte finns ett nationellt övervakningssystem som fungerar på nationell och regional nivå för EU-arter. Detta behöver förbättras och de nationella arterna

2024-08-26

implementeras. De nationella myndigheterna behöver resurser för att upprätta, vägleda och samordna övervakningen.

Medborgarforskning på främmande arter kan vara till stor hjälp för att få information om spridningen av redan etablerade arter som medborgarna har fått tid att lära sig att känna igen. När det gäller nyupptäckter kan vi inte förlita oss på att allmänheten har kunskap om arter som är nya för Sverige. Detta kan fungera till viss del i områden med till exempel närhet till universitet eller botaniska föreningar men stora delar av landet täcks inte in av detta.

Det vore önskvärt med utveckling av standardiserade övervakningsmetoder för invasiva arter som kan inkorporeras i den befintliga regionala miljöövervakningen samt resurser till denna så att övervakningen kan genomföras.

3.9: Vi är positiva till det förtydligande angående bekämpnings- och/eller hanteringsåtgärder som 30 § innebär. Vi ser dock att det är av stor vikt att det förtydligas från ansvarig myndighet vilka arter som anses ha så stor spridning att de omfattas av hanteringsåtgärder och inte omfattas av utrotningskrav.

Vidare står i 31 § att fastighetsägare ansvarar för att verkställa bekämpningsåtgärder efter att länsstyrelsen har fattat beslut om detta. Det är otydligt huruvida länsstyrelsen ska behöva fatta beslut om bekämpning i varje enskilt fall. Länsstyrelsen anser att den med rådgighet över en fastighet, ansvarar för att utföra åtgärder mot reglerade arter även utan att ett beslut om utrotningsåtgärd vidtas på en fastighet. Om det förutsetts att länsstyrelsen ska fatta beslut i det enskilda fallet kommer arbetet med bekämpning att försinkas då det förutsätter att vi känner till varje enskild förekomst samt att det blir en stor arbetsbörda att skriva beslut då många arter har stor spridning.

3.10: Det är positivt att det förtydligas att det är fastighetsägaren, nyttjanderättshavare eller den som på annat sätt har rådgighet över fastigheten som ansvarar för att verkställa hanteringsåtgärderna. Återigen är det dock otydligt om länsstyrelsens beslut om hanteringsåtgärder gäller i det enskilda fallet eller i hela eller delar av länet.

Precis som under 3.9 ser vi liknande problem med att länsstyrelsen ska fatta beslut i varje enskilt fall för hanteringsåtgärder som för bekämpningsåtgärder. Det kan behöva generella regionalt anpassade

2024-08-26

hanteringsåtgärder som länsstyrelsen kan besluta. Till exempel att utrotning krävs av kanadensiskt gullris i tätortsnära miljöer och på tomtmark. Detta för att möjliggöra minskad spridning och få en kostnadseffektiv bekämpning, vilken sparar resurser. Det är inte heller tydligt var som gäller om länsstyrelsen inte har fattat ett beslut i det enskilda fallet.

Som nämnts tidigare behövs en definition av begreppet "öppet vattensystem" för att göra det tydligt för alla var länsstyrelsen tar över ansvaret för utrotnings- och hanteringsåtgärder. Om öppet vattensystem avser i princip allt vatten som inte är anlagda dammar, omfattar detta stora arealer och kommer kräva mycket resurser till länsstyrelsen.

För att kunna genomföra det som avses med lagstiftningen om hanteringsåtgärder och hindra spridning av arterna är det avgörande att tydliga hanteringsåtgärder kommer på plats snarast efter att lagstiftningen träder i kraft.

3.11: Vi ser positivt på att återställningsåtgärder av ekosystem ingår i förslaget men efterfrågar vägledning kring detta och hur de kan genomföras. Detta gäller särskilt i de fall åtgärderna ska ske på mark som länsstyrelsen inte har rådighet över. Kravet på återställningsåtgärder bör ligga på den som ansvarar för bekämpningsåtgärderna. Se resonemang under 45 §.

3.12: För att genomföra den tillsyn som detta ökade tillsynsansvar innebär krävs att ytterligare resurser avsetts, både till länsstyrelsen och till ansvarig myndighet för tillsynsvägledning. Länsstyrelsen Blekinge anser att det finns behov av att kommunerna tar över tillsynsansvaret för invasiva arter för de verksamheter där de redan har tillsynsansvar.

Del 2 - Naturvårdsverkets förslag till nationell förteckning över invasiva främmande arter

Allmänna synpunkter

Länsstyrelsen i Blekinge är positiv till att de föreslagna invasiva arterna regleras då de flesta har en stor spridning i länet en negativ påverkan på ekosystemen i Blekinge län. Vi ser dock att det finns fler invasiva arter i Blekinge som redan idag har stor påverkan på länets ekosystem, såsom spireaarter (klasespirea sprider sig kraftigt bland

2024-08-26

annat utmed länets större vattendrag men också andra spirearter såsom häckspirea, rönnspirea, med flera. Även parksallad har stor spridning och kan få negativa ekologiska effekter i länet. Den främmande invasiva arten stenmård har vandrat in i länet och orsakar idag stora problem för husägare. Det vore önskvärt om dessa arter behandlas för kommande tillägg av nationella förteckningen inom en snar framtid.

Följande arter är inte möjliga att utrota från länet Jättesliden (parkslide, jätteslide, hybridslide), kotula, vresros och mink. I Blekinge är det fortfarande möjligt att utrota, alternativt begränsa och trycka tillbaka blomsterlupin, kanadensiskt gullris och höstgullris. Om detta ska vara möjligt behövs tydliga hanteringsåtgärder och stora resurser. Tydliga riktlinjer behövs på vilka platser utrotning ska ske.

Punkt 1.2 Undantag från förbuden som gäller för samtliga arterna (sid 7)

Övergångsbestämmelser för kaukasiskt respektive sibiriskt fetblad bör endast gälla för sedumtak som uppförts innan arten togs upp på den nationella listan. Det känns olämpligt att det ska vara tillåtet att uppföra nya sedumtak 3 år fram i tiden, då detta kan skynda på spridningen av arterna.

I Naturvårdsverkets förslag står att Kommersiella lager får behålla sina produkter upp till ett år och kan sälja av dem på ett lagligt sätt till exempel utomlands. Länsstyrelsen anser att detta undantag är onödigt eftersom det inte kommer att finnas någon laglig avsättning för dessa produkter i Sverige och att försäljning i utlandet kan ifrågasättas eftersom flera av dessa arter inte har sitt ursprung från Europa till exempel blomsterlupin, kanadensiskt gullris, höstgullris vresros med flera och att detta skulle innebära en fortsatt spridning av dessa arter utanför sitt naturliga ursprungsområde.

Försäljningsförbudet bör gälla från den dag arterna tas upp på nationella listan. I stora delar av Sverige är utbredningen och spridningen av dessa arter mycket stor och problemet är känt sedan länge, en övergångsbestämmelse skulle förvärra problemen med spridning ytterligare och bör därför undvikas. Länsstyrelsen har under många år (sedan 2019) informerat trädgårdsnäringen, trädgårdsodlare och allmänheten om att dessa arter är invasiva och

2024-08-26

anser därför att övergångsbestämmelser är onödiga och försvårar spridningssituationen.

Punkt 1.5. Arter som bör omfattas av utrotningsåtgärder (sid 7)

Följande skrivning finns under punkt 1.5. i förslaget:

”Enligt Naturvårdsverkets förslag på justering av 31 § den nationella förordningen ska fastighetsägaren, eller den med särskild rätt, ansvara för att beslutade utrotningsåtgärder verkställs om inte annat framgår av länsstyrelsens beslut”.

Länsstyrelsen anser att begreppet verkställs bör förtydligas i detta sammanhang det vill säga att det handlar om att genomföra bekämpningen och att finansiera den om länsstyrelsen inte uttryckt något annat i beslutet.

2. Reglering art för art

2.1 Blomsterlupin, sandlupin

Med tanke på artens omfattande fröspridning är det svårt att se att det skulle gå att förhindra spridning utan att utrotningsåtgärder vidtas i specifika utpekade miljöer till exempel tomtmark. I ett hanteringsåtgärdena bör målet för samtliga bestånd som bekämpas därför vara utrotning på utpekade platser/miljöer.

Bekämpningsåtgärdena måste vara konsekventa och uthålliga för att bekämpningen ska bli kostnadseffektiv och ge resultat, detta ska gälla för alla markägare som utför bekämpningsåtgärder. Kravet om hanteringsåtgärder blir därför i praktiken krav på utrotningsåtgärder. Enbart slåtter före frösättning är på lång sikt inte kostnadseffektivt. I synnerhet eftersom två insatser per år krävs för att förhindra spridning från "nödblommor" som uppkommer efter slåtter. Blomsterlupin har också en mycket långlivad fröbank, därför är utrotningsåtgärder ett bättre alternativ. Om man ska nå målet bör målet för samtliga bestånd som bekämpas vara utrotning.

2.2 Jättesliden

Blekinge län är särskild drabbad av parkslide som är spridd över hela länet framför allt i tätorter, utmed vägar och vattendrag. För denna art måste fokus vara att få stopp på ytterligare spridning. Detta innebär att det behövs en tydlig dialog mot verksamhetsutövare,

2024-08-26

kommuner, markägare om att det är olagligt att sprida parkslide och att det bör finnas undersökningsplikt gällande parkslide inför fysiska åtgärder så att lämpliga försiktighetsåtgärder kan iakttas.

Länsstyrelsen i Blekinge ser att dessa jätteslide arter kommer att föra med sig stora samhällsekonomiska kostnader i framtiden genom kostsamma saneringar och att markområden och jordmassor kommer att bli oanvändbara. Därför är det mycket angeläget att förbudet gällande jättesliden träder i kraft och att resurser för tillsyn, vägledning och nödvändiga informationsåtgärder tillförs.

Det behövs tydliga hanteringåtgärder enligt 38–42 §§ i den nationella förordningen, som tar upp dessa aspekter.

Hanteringsåtgärderna bör omfatta även jätteslide och hybridslide. Det kommer att behövas ökade resurser till länsstyrelserna för att det ska bli möjligt att kontrollera efterlevnaden av förbudet gällande jättesliden. Resurser behövs till tillsyn, samt för vägledning, utbildning och spridning av information om tillvägagångssätt vid bekämpning och nödvändiga försiktighetsåtgärder för att få stopp på spridningen.

2.2 Undantag för fastighetsägare gällande bekämpning av parkslide, jätteslide och hybridslide

I Naturvårdsverkets förslag anges att *”det för jättesliden i dagsläget saknas bekämpningsmetoder som man med säkerhet kan rekommendera eller garantera att de kommer fungera i alla situationer. en fastighetsägare eller annan med särskild rätt som har rådighet att vidta åtgärder behöver således inte utrota befintliga bestånd. Om ett bestånd däremot visar tecken på att det sprider sig eller om det riskerar att sprida sig, behöver en fastighetsägare vidta åtgärder för att hindra ytterligare spridning. Exempel på spridningstecken är uppslag genom rotskott och utlöpare, kraftig tillväxt av beståndet i sidled eller uppkomst av nya bestånd på nära håll. Naturvårdsverket anser att bestånd som årligen sprider sig mer än 50 cm från kanten på beståndet ska spridnings-begränsas eller utrotas.”*

Länsstyrelsen föreslår ett förtydligande, att bestånd som redan har spridit sig till fastighetsgräns eller hotar att sprida sig till en grannfastighet ska begränsas och kontrolleras genom bekämpningsåtgärder.

Vidare anger Naturvårdsverket att

2024-08-26

”bestånd som växer längs vatten, gång-, cykel-, bil- eller järnväg kan anses alltid riskera sprida sig och ska utrotas.”

De flesta förekommande jätteslidebestånd i Blekinge faller inom ramen för ovanstående definitionen av bestånd som riskerar att spridas och ska bekämpas. Detta innebär att behovet av bekämpning /kontroll är väldigt omfattande. Om länsstyrelsen ska utföra tillsyn på samtliga bestånd som ska bekämpas innebär det en mycket stor arbetsinsats som kräver stora resurser. Eftersom bekämpning ställer krav även på långsiktig övervakning av bekämpade bestånd anser länsstyrelsen att detta är en orimlig uppgift. Markägarnas och verksamhetsutövarnas eget ansvar måste därför förtydligas.

”Lämpliga åtgärder varierar från plats till plats beroende på lokala förhållanden, ålder och storlek på beståndet med mera. Det kan innebära exempelvis nedklippning och övertäckning med geotextil och 20 cm täcklager, alternativt att beståndet grävs bort helt och hållet.”

Länsstyrelsen anser att om man ska nämna olika bekämpningsmetoder i förslaget bör även kemisk bekämpning nämnas som är en billigare och effektiv metod om den görs av behörig person på rätt plats och på rätt sätt. Länsstyrelsen i Blekinge har genomfört parkslide bekämpning inom skyddade områden och den metod som nämns i förslaget är bortgrävning och förbränning av jordmassor är en väldigt dyr metod som knappast kommer att tillämpas annat än på ett fåtal platser. Det bästa kan vara att inte nämna metoderna alls och i stället ta upp detta i samband med framtagande av hanteringsåtgärder.

2.3 Vresros

Vresros påverkar även häckande fåglar, vilket är värt att nämna. Problematiken är stor på fågelskär som växer igen. Eftersom det finns många hybrider mellan vresros och andra sorter inom den så kallade rugosa-gruppen av rosor behöver det klargöras om samtliga eller vissa hybrider omfattas av regleringen eller ej.

2.4 Kaukasiskt och sibiriskt fetblad

Spridningen av dessa arter är ännu inte så stor i Blekinge, de finns på vissa platser till exempel på kyrkogårdsmurar och hållmarker men har ännu inte spritt sig kraftigt i länet. Om åtgärdsbehovet anses vara utrotning är det olämpligt att dessa arter omfattas av omfattas av övergångsbestämmelser för gröna tak, eftersom det kan

2024-08-26

orsaka ytterligare spridning, (se vidare under Punkt 1.2 Undantag från förbuden som gäller för samtliga arterna).

2.5 Kotula

Kotula sprids med fåglar och utbredningen ökar i länets strandängar. Denna art kan inte utrotas i Blekinge, men kan vara möjlig att kontrollera på specifika platser. Hanteringsåtgärder enligt 38–42 §§ i den nationella förordningen är därmed en mer lämplig målsättning. Eftersom kotula sprids med fåglar anser länsstyrelsen att det kan vara orimligt att tillämpa huvudregeln i lagstiftningen kring invasiva arter som innebär att förorenaren betalar, att den som har rådighet över marken vidtar och bekostar åtgärderna. Åtgärder bör genomföras på särskilt viktiga platser.

2.6 Spärroxbär

I Naturvårdsverkets förslag föreslås en regionalt begränsad reglering endast i Gotlands och Kalmar län. Länsstyrelsen i Blekinge anser att även andra delar av fastlandet såsom Blekinge bör omfattas av denna reglering då vi ser en ökad spridning av spärroxbär i länet. Eftersom arten sprids med fåglar förefaller det svårt att begränsa artens spridning på Öland och Gotland om arten tillåts i Blekinges skärgård och på fastlandet.

2.7 Kanadensiskt gullris och höstgullris

När det gäller kanadensiskt gullris och höstgullris anser länsstyrelsen att det är viktigt att agera snabbt då spridningen av dessa arter har accelererat kraftigt de senaste 3 åren och spridningen sker framför allt från privata trädgårdar. Hanteringsåtgärder för dessa arter bör därför innehålla krav på utrotning i specifika miljöer, till exempel tomtmark, eftersom dessa marker är källan till fortsatt spridning. Med tanke på arternas stora spridningsavstånd är utrotningsåtgärder i specifika utpekade miljöer nödvändiga för att minska spridningen av dessa arter och möjliggöra en kostnadseffektiv bekämpning. Länsstyrelsen uppfattning är att spridda hanteringsåtgärder över landskapet inte är tillräckligt för att vända den negativa trenden med ökad spridning i landskapet. Först måste källan till spridningen utrotas, sedan kan bestånd i landskapet hanteras efter hand.

2024-08-26

2.8 Mink

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget för denna art. Minken är spridd i Blekinge, framför allt i skärgårdsmiljöer och ute på öar där de utgör ett hot mot fågellivet.

3 Konsekvensutredning

Länsstyrelsen anser att beskrivningen av kommunens ansvar är otydlig och ofullständig. Kommunerna är offentliga aktörer som har stor påverkan och stor möjlighet att begränsa spridningen av invasiva arter genom att ta ansvar som verksamhetsutövare. Kommunerna utför själva och beställer olika typer av exploateringsåtgärder som kan innebära spridning av invasiva arter och kommunerna har ansvar för avfallsanläggningar.

Tabell 3 under rubriken 3.5. Jättesliden (sidan 28)

Kommunerna bör stå med under relevanta aktörer avseende verksamheter som hanterar jordmassor. I tabellen nämns endast länsstyrelsen som offentlig aktör. Kommunerna beställer och utför ett stort antal exploateringsåtgärder inom vatten, avlopp, infrastruktur, byggnation med mera som innebär förflyttningar och grävning i jordmassor. Beställare är kommunerna, utförare är ofta kommunala företag. Länsstyrelsen i Blekinge anser att dessa verksamheter har en viktig roll i att begränsa spridningen av invasiva arter. Kunskapsunderlag och försiktighetsåtgärder gällande invasiva arter behöver vara med i kommunernas planeringsprocesser såsom översiktsplaner, detaljplaner och åtgärdsplaner, samt finnas med i upphandling av och utförande av exploateringsåtgärder.

Del 3 - Havs- och vattenmyndighetens förslag till nationell förteckning över vattenlevande invasiva främmande arter

Allmänna synpunkter

Förslaget innebär ökad arbetsbelastning för länsstyrelsen, framför allt genom fler och riktade informationsinsatser, mer tillsyn och framtagande av beslut för hanterings- och utrotningsåtgärder samt genomförande av sagda åtgärder. Genom att länsstyrelsen kommer att behöva vägledning av ansvarig myndighet och att hanteringsåtgärder för de arter som ska omfattas av sådana behöver

2024-08-26

komma på plats snarast, innebär det även en ökad arbetsbelastning för Havs- och vattenmyndigheten, varför en större budget kommer att bli nödvändig. För många av arterna finns dessutom inga beprövade och kostnadseffektiva metoder för utrotning och populationsbegränsning och vi ser ett behov av riktade medel till framtagande av sådana.

För möjligheten till tidig upptäckt av arter och möjlighet till snabba åtgärder mot dessa ser länsstyrelsen ett behov av utveckling av regionala övervakningsprogram samt nationell vägledning och samordning. Tidig upptäckt är grundläggande för möjligheten att stävja spridning av invasiva främmande arter, varför en satsning på detta är essentiell.

Vi förstår begreppet "öppet vattensystem" som allt vatten med in- och utlopp, eller med andra ord allt som inte är grävda dammar. Det framgår hur som helst inte tydligt av texten vad begreppet innebär och var gränsen går för när ansvaret för genomförande av åtgärder faller på länsstyrelsen och när det faller på fastighetsägaren eller annan som har rådighet över fastigheten.

Urvalet av de vattenlevande arterna

Länsstyrelsen i Blekinge ser positivt på de föreslagna arterna till nationell förteckning. Det är en bra blandning med både arter med stor spridning och arter som räknas som så kallade dörrknackare. Inför kommande uppdatering och översyn av den nationella förteckningen anser vi att det finns arter med hög risk för invasivitet som borde övervägas att tas med. Vissa av dessa arter har spridning inom Sverige och bör omfattas av hanteringsåtgärder för att underlätta arbetet med att minimera ytterligare spridning. Exempel på sötvattensarter som vi anser relevanta för detta är större rovmärsla och vandrarmussla.

Regleringen art för art

Länsstyrelsen i Blekinge tillstyrker de valda regleringarna för de olika arterna på förteckningen och har inget att tillägga om inget annat anges nedan.

Vattenpest (*Elodea canadensis*)

Länsstyrelsen i Blekinge tillstyrker förslaget att vattenpest bör omfattas av hanteringsåtgärder och att fokus bör ligga på utrotning

2024-08-26

eller skadereducering i vatten med höga värden. Vattenpest är etablerad och spridd i hela Blekinge län. Vi håller med om att det strategiska är att bekämpningen inom ett vattensystem sker så att den startar uppströms och att man jobbar nedåt, skadereducering i vatten med höga värden innebär alltså bekämpning av bestånd även uppströms dessa. Blekinge ligger "sist" i alla våra vattensystem samtidigt som stora delar av våra åar har höga skyddsvärden. Vi ser därför ett behov av att vikten av regional samverkan lyfts inom hanteringsåtgärderna enligt 38-42 §§.

Det finns också ett behov av framtagande av effektiva metoder för bekämpning och hindrande av spridning. Hittills har Länsstyrelsen i Blekinge mest arbetat med manuell bekämpning av vattenpest. Detta är en skonsam men mycket tidskrävande metod. När det gäller att skugga ut vattenpest genom antingen yt- eller bottentäckning, behöver tillståndskraven avseende vattenverksamhet och strandskyddsdispens ses över. Idag utgör Miljöbalkens bestämmelser gällande strandskydd (7 kap. MB) och vattenverksamhet (11 kap. MB) ett hinder för att utföra snabba bekämpningsåtgärder. Ett klagande om det behövs strandskyddsdispens eller tillstånd till vattenverksamhet i samband med bekämpning av invasiva arter som omfattas av EU-förteckningen eller den nationella förteckningen behöver utredas. Som det är idag motsäger dessa nämnda lagstiftningar varandra och fördröjer bekämpningsåtgärder.

Länsstyrelsen ska ansvara för att verkställa hanteringsåtgärder i vatten som tillhör ett öppet vattensystem. Det saknas en definition på vad som avses med öppet vattensystem, vilket gör att ansvarsfördelningen blir otydlig. Om länsstyrelsen ska ansvara för all bekämpning, även i privatägt vatten (som ingår i ett öppet vattensystem) behövs det ett bemyndigande som tydliggör länsstyrelsens befogenheter gällande val av utförande och val av metoder. Till exempel bör det tydligt framgå hur länsstyrelsen ska hantera båtplatser och dylikt där bekämpningsåtgärder blir aktuella.

Hanteringsåtgärderna bör komma på plats snarast efter det att lagstiftningen träder i kraft. Då vattenpest har liknande växt- och spridningssätt som smal vattenpest (*Elodea nuttallii*) vore det passande om hanteringsåtgärder för dessa båda arter samordnades.

Svartmunnad smörbult (*Neogobius melanostomus*)

2024-08-26

Länsstyrelsen i Blekinge tillstyrker förslaget att svartmunnad smörbult bör omfattas av hanteringsåtgärder. Vi anser att Havs- och vattenmyndigheten bör ta ett nationellt helhetsgrepp om övervakning och utveckling av metoder för bekämpning och spridningsbegränsning av arten. Vi bedömer att det inte är möjligt att begränsa svartmunnad smörbult genom utfiskning i Blekinges kustvatten. De åtgärder Länsstyrelsen i Blekinge utför i länet idag rör sig om övervakning i åmynningar samt biotopförbättrande insatser för rovfiskar som äter svartmunnad smörbult.

Svartmunnad smörbult är spridd längs stora delar av Östersjökusten och även i Västerhavet. För att stävja spridningen och lyckas hindra att den etablerar sig i limniska miljöer är det av stor vikt att hanteringsåtgärder och bekämpningsmetoder utvecklas skyndsamt. Inom Interregprojektet RoundGoby som leds av Simrishamns kommun undersöks hur man kan fiska och använda svartmunnad smörbult som resurs. Detta bör tas med som underlag och möjlighet vid framtagande av hanteringsåtgärder.

Enligt förslaget ska svartmunnad smörbult omedelbart avlivas på plats och får inte släppas tillbaka i vattnet om denna fiskas upp, även vid de tillfällen den fås som bifångst. Här kommer det att krävas stora informationsinsatser till så väl yrkes- som fritidsfiskare. Dessa bör koordineras från nationell myndighet.

Sjögull (*Nymphoides peltata*)

Länsstyrelsen i Blekinge tillstyrker förslaget att sjögull bör omfattas av hanteringsåtgärder. Sjögull har ännu inte konstaterats i Blekinge men finns uppströms länsgränsen i Mörrumsån i Kronobergs län. Även för denna art är det av största vikt att ett hanteringsåtgärder som tydliggör och samordnar åtgärder för att begränsa spridningen kommer på plats snarast i samband med att lagstiftningen träder i kraft.

Ansvarsfördelningen avseende bekämpningsåtgärder behöver förtydligas i detta hanteringsåtgärder samt vilka tillstånd som behövs avseende strandskyddsdispens och vattenverksamhet enligt lagstiftning i Miljöbalken. Idag utgör Miljöbalkens bestämmelser gällande strandskydd och vattenverksamhet ett hinder för att utföra snabba bekämpningsåtgärder.

Vi är positiva till länsstyrelsens roll som samordnare och beslutsfattare av hanteringsåtgärderna men ser att det är viktigt

2024-08-26

med ett kommunalt deltagande i genomförandet av åtgärderna och ett regionalt ansvarstagande för hela avrinningsområden, genom samverkan över kommun- och länsgränser. Hittills har många kommuner ansvarat för bekämpningsåtgärder och har rutiner för detta och är de som innehar de flytramar som används för bekämpning. Om detta ansvar ska övergå helt till länsstyrelsen, ser vi att det kommer bli en omställningsperiod inom vilken vi förlorar tid för spridningsbegränsning. LOVA-bidrag har varit en förutsättning för att bekämpa sjögull. Eftersom möjligheten att få LOVA-bidrag för bekämpning utgår när lagstiftningen träder i kraft, kommer andra former av resurser krävas.

De som medverkat i yttrandet

Beslutet har fattats av länsråd Helena Morgonsköld, med Annika Smålander samordnare för arbetet med invasiva arter och Lina Allesson, samordnare för limniska invasiva arter som föredragande. Övriga medverkande är Marcus Törnberg naturvårdshandläggare, Andreas Schmidt naturvårdsförvaltare, Charlotte Olsson Scholz, länsjurist, Daniel Ottosson chef för enheten natur, Elsa Eneman chef för enheten miljö och klimat.